

www.e-rara.ch

**Demosthenis Oratorum Graeciae principis Opera, quae ad nostram
aetatem pervenerunt, omnia**

Demosthenes

Basileae, [1549]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-93319>

[Demosthenis Exceptio Adversus Pantaentum, Hieronymo Wolfio interprete.]

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

falsa testificantur, puniatis, tum uestra ipsorum, tum mea, tum iustitiæ, tum legum causa.

ARGVMENTVM EXCEPTIONIS
aduersus Pantænenum.

Cum Pantænetus à Telemacho quodam officinam in Maronea metallicam (est autem is Atticæ locus) & cum officina triginta seruos emeret, mutuatur à Mnesicle talentum, à Phileto & Plistore quinq; & quadraginta minas: atq; emptor inscribitur Mnesicles, emptionemq; ipse habet. Post, cum argentum reposeretur, Pantænetus secundos sumit creditores, tum eum qui hanc exceptionem nunc opponit, Nicobulum, tum Euergum quendam, hisq; oppignerat & officinam & mancipia: tabulasq; non oppignerationis, sed uenditionis conficit, sitq; uenditor & confirmator secundis creditoribus prior creditor Mnesicles, qui emptionem habebat: & locant Pantæneto & mancipia, & officinam Euergus & Nicobulus, nimirum ut domini eius facti. tanti autem locant, quantum usurae credita pecunia pariebat. Cum enim centum quinq; minas mutuasent, debebat usura in minam esse drachma. Conuenerat igitur inter eos, ut centum & quinq; drachmas acciperet. & fuit hæc reipsa usura, uerbo locatio. His actis, Nicobulus peregrè abijt, per cuius absentiam hæc sunt Athenis: Euergus creditæ pecuniæ socius, Pantænenum pactis & conuentis non stare conquerens, aggressus officinam, eam occupat: atq; etiam obseruato argento, quod è fodinis Pantæneto afferebatur, quodq; is in publicum collaturus erat, famulo id ferenti ui eripit. Quamobrem etiam duplicem in publicum, ut afferebat, pecuniæ numerum contulit Pantænetus, impeditus ab Euergo, quo minus ad præfinitam diem solueret: & actione in Euergum dati damni instituta, uincit. Ut uerò & Nicobulus peregrè domū redijt, multiq; Pantæneti creditores prius ignorati existerant, multis uerbis factis, cōueniēre tandē, ut Nicobulus & Euergus, receptis centum & quinq; minis, & officina & mancipijs cederent, eaq; alteri creditores emerēt. Rursus aut non uolentib; creditoribus emere possessiones, nisi uenditores & autores Nicobulus et Euergus ipsi fierent: paret Nicobulus, ipso etiam, ut ait, Pantæneto petente. Sed non prius pollicitus est, quàm Pantænetus omni periculo liberaffet. Pantænetus periculo eū liberat, possessiones uenduntur. sed nihilominus, eandem huic quam & Euergo litem mouet actione metallica inscripta, ut qui & ex ijs unus esset qui metalla fabricaretur, & in metallis esset laesus, Quin & Nicobulū accusat, & de ereptione pecuniæ quā seruus tulisset, & de officina & mancipiorum uenditione cōtra pacta, & cōuenta facta, atq; adeo de alijs quibusdā. Nicobulus aut præscriptione utitur, lege illa nitens, quæ uetat amplius earū rerū agere, quæ actæ & transactæ sint: altera, quæ uerbis apertis & perspicuis definit, quibus de rebus dandæ sint metallica actiones. Quū aut tale nihil Pantæneto acciderit, absurde ait eū agere actione metallica. Quin & tertiam adducit legem, quæ distinguit quæ causæ quibus in iudicijs disceptandæ sint, & à quibus magistratibus dandæ actiones. Pantænenum autem eam legem uiolasse, uarijs criminibus in unam ueluti massam conflatis, deq; omnibus in metallico iudicio accusantem. Ac lege de transactione initio est usus, duabus reliquis in fine, ab exceptione & auspiciatus, & desinens in eandem. In medio autem rectam defensionem collocauit: cuius id est maximum & firmissimum, Nicobulum tum peregrè abfuisse, cum Pantæneto illa acciderint, propter quæ & tunc Euergum, & nunc Nicobulum in ius uocauit.

DEMOSTHENIS EXCEPTIO

ADVERSVS PANTAENETVM,

Hieronymo Vuolfio interprete.

VIA dederunt leges excipiendi potestatem, Iudices, ijs de rebus quæ actæ transactæq; sunt, & hæc utraq; inter me & Pantænētū istum intercesserūt: præscripsi, ut modò audiuitis, non dandam esse ei actionem: non abstinendū hoc iure mihi ratus, neq; commitendum, ut, cum præter cætera omnia, conuicero, istum & omni me periculo liberaffe, & mecum transegisse, dicere posset, me nō uera loqui: neue hoc argumento ueretur, si quid tale actum esset, fuisse me sibi * præscripturum: sed in hoc iudicio eademq; causa uobis utrumq; ostendendum, & isti à me nullam esse factam iniuriam, & ab eo mihi contra leges facessi negotiū. Quod si quid eorum accidisset Pantæneto, quæ nūc queritur, illis statim tēporibus in ius me uocasset, quibus inter nos contraxeramus: cum & mēstrua sint iudicia hæc,

Cur præscriptione utatur.

* ἀλλ' ἰδί τούτης τῆς σκῆψας ἐσελθόν. Propositio, nullam esse factam Pantæneto iniuriam.

K 3 & utriq;

& utriq; domi fuerimus, & omnes homines recentibus iniurijs magis quam
 mora interposita indignari soleant. Sed postquam nulla affectus iniuria, ut &
 uos, satis scio, audita re assensuri estis, successu Euergini iudicij elatus, calumni
 atur: reliquum est Iudices, ut apud uos ostensa innocentia mea, & ijs quæ dicā,
 testibus comprobatis, tueri me studeam. Petam autem à uobis omnibus &
 æqua & moderata: ut & meam exceptionem benignè audiat, & totum ne
 gocium diligenter attendatis. Nam cū multa in urbe iudicia facta sint, nullam
 unquam actionem uel impudentius uel iniquius ab ullo esse institutam sentie
 tis, ut arbitror, ea, qua nunc iste instituta, in conspectum uestrū prodire non
 dubitauit. Dabo autem operā, ut rem uobis omnē ab initio, quam fieri pau
 cissimis poterit, explicem. Mutuauimus quinque & centum minas, Iudices,
 Pantæneto isti ego & Euergus, ad officinā in fodinis Maroneis, & ad trigin
 ta mancipia. Eius pecuniæ quadraginta quinque minæ, meæ fuerunt, talentum
 Euergi. Acciderat autem ut iste deberet Mnesicli Colyttensi talentum, Phi
 lex Eleusinio & Plistori quadraginta quinque minas. Vēditor officinæ & man
 cipiorum nobis sit Mnesicles (is enim ea isti emerat à Telemacho priore do
 mino) ea uerò conducit iste à nobis usura illius argenti, quinque & centum
 drachmis in singulos menses. Conficimus tabulas, quibus & locatio & re
 demptio à nobis intra certum quoddam tempus, continebatur. His actis Fe
 bruuario mense, prætor Theophilo, Ego statim in Pontū profectus sum: iste
 & Euergus hic fuerunt. Qui quid inter se egerint, me absente, dicere non pos
 sum. Neque enim eadem dicunt: neque semper eadē, iste quidem. Aliās enim asse
 rit, se ab illo cōtra pacta esse locatione uel euersum: aliās, eum in causa fuisse, ut
 in publicum ipse inscriberetur: aliās quippiam aliud, quod libuit. Ille autē sim
 pliciter, se nec usuris redditis, nec alia re ulla, quæ pactis contineretur, ab isto
 præstita, conuenisse eum, & ab eo uolente, suum recepisse: post hæc autem, di
 gressum istū, redisse, adducentem quosdam qui controuersiam mouerent: se
 illos non persecutū esse: neque istum prohibuisse, quo minus teneret quæ con
 duxerat, modò fidem seruaret. Ex his igitur ego tales orationes audio: sed illud
 scio, siue iste uera dicit, & iniuriā passus est, ut ait, ab Euergo, pœnas eum sum
 pisse quantas uoluit (uicit enim uobis iudicantibus) neque profectò æquū esse,
 ut & ab autore iniuriæ pœnas sumat, & à me qui peregrè abfuerim: siue Euer
 gus uera dicit, eum quidem circumscriptū esse per calumniam, me uerò ne sic
 quidem eiusdem criminis iurē accusandum. Vt igitur hæc primum à me uerè
 dici constet, horum testes ad uos producam. TESTES. Fuisse igitur & uen
 ditorem nobis possessionum, eum qui ipse ab initio emerat, & ex pacto istum
 conduxisse nostram officinam & mancipia, & meijs quæ iste postea cum E
 uergo egit, neque interfuisse, neque fuisse domi omnino, & illum in ius uocatum,
 & me nullius unquam criminis ab isto reum esse factum: è testibus auditis, Iu
 dices. Reuersus igitur, amissis ferè, quæ mecum auexeram, omnibus, quum
 audirem & deprehenderem, istum deseruisse officinam, Euergum habere, &
 tenere quæ emeramus: mirum in modum dolui, eò me redactū uidens, ut ne
 scirem quò me uerterem. Aut enim socium esse me oportebat Euergo quæ
 stus & curationum, aut debitorem istius loco Euergum habere, & cum eo
 denuò conscribere locationem & contrahere: quorum mihi neutrum erat in
 animo. Hæc quæ dixi molestè ferens, conspiciatus Mnesiclem, earum rerum
 uenditorem

Petit audien
tia.

Narratio.
Mutuatio.

Dissentiens
Pantæneti &
Euergi causæ
expositio.

Dilemma.

uenditorem nobis factū, congressus cum eo exposulabam, quod talem mihi Acta cum ijs
hominem conciliaffet, & cur quidam controuersiam mouerent, quid nam qui officinam
id rei esset: interrogabam. Quibus ille auditis, deridebat eos qui cōtrouersi sibi uendica-
am mouerent, sed eos congregari uelle nobiscum: idq; ut fieret, se curaturum di-
cebat: & monitum istum, ut mihi præstaret æqua omnia, & persuadendi
spem habere. Vt congressi sumus, quid multis est opus? uenerunt ij qui se isti
mutuasse dicerent ad officinam & mancipia, quæ à Mnesicle nos emeramus.
neq; isti quicquam simplex aut æquum afferebant, sed ubiq; mendacij conuin-
cebantur: & Mnesicle * uenditionem nobis confirmante, conditionem nobis
ferunt, quam nos repudiaturos putabant: ut aut pecunia omni à se recepta
discederemus, aut ipsis dissolueremus ea quæ postularent: causantes nos ha-
bere quæ longè maioris precij essent, quàm quantum nos dedissemus. Qui-
bus ego auditis, statim sine deliberatione promisi me recepturum: & Euergo
persuasi, ut consentiret. Quum autem pecunia nobis numeranda esset, & res
eò processisset, negarunt de cætero se daturus qui tunc illa promiserant, nisi
nos eis possessionū uenditores fieremus. in quo ipso, Athenienses, sapiebant,
cum uideret quibus nos ab istis calumnijs uexaremur. Vt igitur & hæc uera
esse constet, etiam hæc testimonia capito. TESTIMONIA. Cum autem
res in eo consisteret, & pecuniam ij quos iste adduxerat, non numerarent: &
nos quæ emissemus, non iniuria tenere uideremur: supplicabat, obtestabatur,
obsecrabat, ut uenditores fieremus. Petente uerò isto, & multum me obtesta-
to, & nihil nō faciente: id quoq; concessi. Sed quia eū malitiosum esse uidebā,
Athenienses, & ab initio Mnesiclem apud nos accusasse: rursus cum summus
esset Euergi amicus, suscepisse cum eo inimicitias: et primū cum ego redissem,
gratulari mihi aduentum, & gaudere conspectu meo: ubi uerò promissa præ-
standa erant, insensum mihi factum, & omnibus tantisper esse amicum, dum
aliquid occuparit, & quæ rogat, impetrata tulerit, post inimicum fieri & ad-
uersariū: postulabam, cum omisso contractu priore pro isto uenditor fierem,
sic cum eo conuenire, ut omni periculo transacta re liberarer. His cōcessis, iste
me omni periculo liberauit. Ego uerò uenditor, ut precabatur iste, factus sum
possessionum, quemadmodum eas ipse à Mnesicle emeram. Receptis igitur
meis, & nulla isti facta iniuria: nec, ita me dii bene ament, si quid accidisset, so-
re putauī, ut me iste unquam in ius uocaret. Res igitur de qua sententiam fere-
tis, & propter quam calumnia uexatus, excepi, non dandam esse ei actionem,
hæc est, Iudices. Adductis autem testibus ijs qui adfuerunt, cum iste missum
me faceret & liberaret: iam nunc non dandam esse actionem legibus, osten-
dam. Age, lege mihi hoc testimonium. TESTIMONIUM. Lege mihi &
emptorum testimoniū, ut sciatis, isto iubente me ea uendidisse, ijs quibus iste
iusserat. TESTIMONIUM. Neq; uerò hi solum testes nobis sunt, nos
missos esse factos, & nunc calumniam pati, sed etiam Pantænētus ipse. Cum
enim Euergū accusaret, me omisso, tum ipse testabatur, nullā sibi de me que-
relam esse reliquam. Nec enim profectō, in pari crimine, si utrumq; ex æquo
accusasset, alterum omisisset, alterum in ius uocasset. Leges autem de rebus
ita actis iterum adipisci iudicium non sinere, arbitror equidem uos, tametsi
ego nihil dixerō, intelligere. Sed nihilominus eis hanc quoq; legem recita.
LEX. Auditis, Athenienses, legem aperte dicere, quibus de rebus aliquem
missum

* Be. Ba. s. i. s. o. s.
h. u. m.

Transactio.

Exceptio.

Amplificatio
transactionis.

Recta inten-
tionis depulsiō

Per absentem
nihil potuisse
fieri, de quo
accusetur.

Servus in offi-
cina colloca-
tus.

Servorum dis-
cessus.

* καὶ ἐπειδὴ
ἐκ τῶν κερχ-
εῶν.

missum feceris & transegeris, non amplius dari actionē. At ea utraq; isti nobiscum intercessisse, ē testibus audiuitis. Est autem pronuntiandum, cum nullis de rebus quæ legibus interdictæ sunt, tum de his uel minimè. Nam quæ res publica egit, ea dici possint, aut iniuste, aut non cōuenienter esse acta. De iudicium item sententijs dici potest, eos deceptos ita pronunciaſſe. Sic cæteris de rebus quæ sancitæ sunt legibus, singulatim aliqua ratio probabilis afferri queat. Quæ uerò ipse sua uoluntate transegit, de ijs dicere nihil potest, neq; culpæ semetipsum, quamobrem iniuste id egerit. Iam qui de alia re quapiam litigant, iure ab alijs præfinito non acquiescunt. Qui uerò de ijs quæ transegerit, denuò accusat, suo. Quamobrem illis maximè irascendum est. Me igitur ab eo missum esse factum, cum uenditor mancipiorū factus sum, ostendi: legibus aut, his de rebus non dari actiones, ex lege modò recitata audiuitis. Ne quis uerò cogitet, Athenienses, me quòd ipsam tueri causam nequeam, huc confugere: singulatim etiam eius omnes criminationes ementitas esse ostendam. Recita ipsum crimen, cuius mereū facit. **CRIMEN.** Damnum dedit Nicobolus, insidiatus mihi & facultatibus meis, quòd Antigennem seruum suum eripere seruo meo iussit argentū, quod is ferebat, ærario numerandum de fodinis, quas ego emi nonaginta minis: & in causa fuit, ut mihi duplum inscriberetur in tabulas publicas. **DESINE.** Ista omnia quorū me nunc accusauit, prius Euergo obiecit, eumq; damnauit. Testatum autem est orationis initio apud uos, me peregrinē abfuisse, cum inter istos controuersie orirentur: sed idem tamen etiam ē crimine perspicuum est. Nusquam enim me quicquam istorum fecisse scripsit: sed me sibi & suis facultatibus insidiatum, mandasse id seruo meo subscripsit, in quo mentit. Quē enim ego mandare potui, qui, cum hinc soluerem, quid nam hic futurum esset, utiq; ignorabam? Deinde quantæ stultitiæ est, dicentem, me suæ dignitati & saluti insidiatum scribere, seruo mandasse ea, quibus nec ciuis ciuem afficere queat? Quid illud igitur est? apparet eum, cum nulla ratione posset propter peregrinationem, istorū in me quicquā transferre, & me calumniari uellet: meo iussu esse factū inscripsisse. Neq; enim ni hoc fecisset, ullā causam habuisset. Lege quod sequit. **ACCUSATIO.** Et postq; ego sum factus ærarius, collocato Antigene seruo suo in mea officina, ea quæ est ad Thrasyllū, mea illi tradidit, me uetante. **DESINE.** Rursus in his omnib. ab ipsa re mendacj conuincitur. Scripsit enim, me collocasse, se aut uetuisse: quæ fieri per absentem nequeunt, neq; enim ego collocabā, qui essem in Ponto: neq; interdixit iste, non præsenti. Quē enim potuisset? Quæ res igitur eum coegit hæc scribere? Euergus opinor cum ea cōmitteret quorum poenas dedit, homo mihi notus & familiaris, seruum aliquem domo mea accersitū apud se, custodiendi gratia, collocauit. Si igitur uerum scripsisset, ridiculum fuisset. Quæ enim mea culpa est, si Euergus constituit? Id fugiens, talia scribere coactus est, ut mecum agere iudicio posset. Lege cætera. **ACCUSATIO.** Et persuasit meis famulis, ut * in Cenchrione sederent supplices, in fraudē meā. hoc iam omnino impudens est. Non enim ex eo duntaxat, quòd eos ad quæstionem postulatos dare noluit, sed undiq; perspicuum est, esse mendacium. Qua enim de causa eos pelliciebā? ut scilicet eos possiderem? at optione mihi data, uel habendi

habendi, uel possidendi, uel recipiendi meum; recipere malui, & hæc per testes probata sunt. Sed recita tamen prouocationē. **PROVOCATIO.** Hæc igitur prouocatione nō accepta, sed repudiata, cōsiderate quale statim post hæc crimen impingat. Lege quod sequit̃. **ACCVSATIO.** Et consumpsit argenti malsas, quas mei serui cōficiebant, & argentum habet ex illis massis confectum. Rursus ista fieri à me quī potuerunt non presente, & de quibus Evergum condemnasti? Recita ipsam accusationem ordine. **ACCVSATIO.** & uendita officina mea & seruis, contra pacta mecū facta. Desine. **Venditio officina.** Hoc cetera omnia longè superat. primum Contra pacta, inquit, mecū facta. ea uerò quæ sunt? Locauimus usuris solitis isti nostra nos, & aliud nihil. Venditor enim nobis Mnesicles factus erat, isto præsentē, & iubente. Deinde nos alijs uendidimus ijs conditionib. quibus nos emeramus, non modò iubente adhuc isto, sed etiā supplicante. Nemo enim istum uenditorē admittēre uoluit. Quorsum igitur hic locationis pacta? Quid hoc, homo futilissime, inscripsisti? Atq; ut constet, nos, te iubente, & quibus cōditionibus emeramus ipsi, ijsdem reuendidisse: recita testimonium. **TESTIMONIUM.** Atq; adeò tu quoq; testis es. Nam quæ nos centū & quinq; minis emimus, ea tu postea tribus talentis & bis mille & sexcentis drachmis uendidisti. At quis omnium nisi uenditores habuisset, unam tibi drachmam dedisset? Ac ut hæc uerè à me dici constet, uoca mihi testes. **TESTES.** Recepto igitur, quanti æstimarat, suarum rerum precio, meq; tum precatus, ut uenditor fierem, cum argentū contulissem: ipse insuper à me duo talenta postulat. Sed reliqua crimina sunt grauiora etiam. Recita reliquam accusationis partem. **ACCVSATIO.** Hic complura & atrocia simul mihi obijcit, ut uerbera, ut contumeliam, ut uiolentiam, ut iniurias in orbas. Quorū singula pecunia rem actionem habent, eamq; nec apud magistratū eundem, nec ijsdem sancta poenis. Nam uerberatio & uiolentia apud Quadragintauiros: cōtumelia apud Sexuiros. Quæ uerò in orbas cōmittūtur, apud prætorem disceptanda sunt. Legibus aut̃ licet, ea quoq; crimina, quorū qui actionem det, nemo est, exceptione summouere. Recita eis hanc legem. **LEX.** Istuc igitur cum præter reliquam præscriptionem, opposita exceptione aboleuerim, & sexuiui actionem non dent eorum criminum, quorū accusat Pantænetus: abolita ea sunt, & ad præscriptionem nō pertinent. id uerò quomodo, uos considerate. Mea enim, dum legem hanc proferre possum, nō quicquam inter est. Neq; enim æqui & boni cognitionem atq; intelligentiam in uestris animis poterit abolere. Age cape & metallicam legem: nam uel ex ea me ostensurum opinor, non dandam ei esse actionem, et gratiam mihi haberi potius, quàm fieri calumniam oportere. **RECITA.** Hæc lex perspicuè definit, quibus in rebus metallicæ actiones dandæ sint. Proinde lex, si quis aliquem expulerit quæstu, & opus facere prohibuerit, eum facit obnoxium. Ego uerò istum adeò non expuli, ut quibus ab alio priuabatur, ea restituerim, eaq; tradiderim, & uenditor eius rogatu sim factus. Næ inquit, sed si quis aliter etiā in metallis ullum damnum dederit, earū quoq; rerū dantur actiones. Rectè sanè Pantænete. Sed ea quæ sunt? Si quis succenderit, aut arma intulerit, si intra limites secuerit alienos. Hæc sunt cætera, quorum utiq; nihil à me in

L uos est

Massæ argenti.

Venditio officina.

Congeries criminum.

οἱ τετράκοινα.

Lex metallica

Somma.

uos est commissum, nisi fortè repofcentes ea, quæ liberaliter in te cõtulerant, cum armis uenire putas. Quod si ita putas, in omnes qui sua tibi cõmodant, actiones tibi erunt metallicæ. Sed iniquũ id est. Age uerò, quisquis fodinam à republica emerit, publicis ciuitatis legibus uiolatis, quibus & dandum iudicium est & accipiendum omnibus: num actione metallica conuenietur? Quid uerò si quis ab aliquo mutuetur: si furti criminetur: * si primum tributum non receperit: Si deniq; aliud quippiam: Equidem non opinor, sed metallicas actiones esse inter fodinarũ socios * & hos qui in uicinorum fines irruerint. in summa inter eos qui metalla tractant, & eorũ aliquid quod lege continet, faciunt. In eum aut qui Pantæneto pecuniã mutuarit, eandemq; malignè ægreq; receperit: eius rei adeò non actionem esse metallicã, ut multum absit, respondendum est. Me igitur nullam omnino isti fecisse iniuriam, neque dari legibus actionẽ: hæc si quis considerarit, facile intelliget. Cum uerò criminationum suarũ ne unam quidem iustam causam afferre possit, sed & falsa in accusationẽ inscripserit, & de rebus transactis accuset: præterito men-
 se Athenienses, cũ in iudiciũ uenturus essem, * facta iam sortitione iudiciorũ, egressus, adductisq; secum ijs qui unã cum ipso officinam cõstituerant, rem facit periniquã. Legit mihi prolixam prouocationem, postulans, quem harum rerum cõscium diceret, seruum ad quæstionem. quod si ea uera essent, ut sibi multam non definitam legibus deberem: sin falsa, ut quæsitore Mnesicles æstimaret quanti esset seruus: atq; acceptis uadibus à me, & prouocatione obfignata, non quod iustũ esset (ubi enim iustum est, in serui corpore, & uita aut duobus multari talentis, aut nullam statui pœnam calumniatori: sed quod ego magna eum æquitate superare uolebã, eò concessi, & post hæc me denuò iudicio prouocat, cum primum sponsam pecuniam sustulisset. Adeò statim apparebat, eum nec eo iure, quod ipse definierat, acquiescere. Postquã aut ad quæsitorem uenimus, cum prouocatio aperiẽda esset, & monstrandum quid contineret, atq; ex ea agenda quæ cõuenerant (quia enim tumultus tum erat, & iudicium uocandum, ita fiebat: hanc tibi conditionem fero, accipio, cedò annulũ: cape. Quis uerò sponsor: hic: nullum neque exemplum, neq; quicquam tale feci) cum igitur, inquam, hæc ita ut dico agenda essent, uenit & aliã prouocationem affert, à se torquendum esse hominem asserens, eumq; prehensum trahit, nec ullum petulantiaẽ genus pretermittit. Ego igitur cogitauì, Iudices, * quanta esset iniuriã uitam abiectam agere. Ego enim ea me pati putabam, & cõtēni, eo quòd simpliciter, & ut natura mea fert, uiuerem: & magnas pœnas dare, si ea tolerarem. Vt igitur
 * propter ea quæ iusta putabã, me coactum esse uicissim prouocare, & puerum tradidisse, & uerè hæc dicere constet, recita prouocationem. PRO-
 VOCATIO. Detrectatis igitur his, detrectatis item ijs quas ipse primum tulerat conditionibus, equidem, quid nam apud uos dicturus sit, demiror. Vt autem illud etiam sciatis, à quo sibi factam iniuriam conqueratur, spectate. Hic est qui Pantæneta eiecit. Hic est ille potentior amicis Pantæneta & legibus. Neque enim ego domi fui, nec ipse id obiicit. Volo autem uobis & per quæ prioribus iudicibus deceptis Euergum uicerit, dicere: Vt sciatis, eum etiam nunc nihil neq; impudentiaẽ, neq; mendaciĩ prætermisurum, &
 præter

* αν προεισ-
 φορον μη κα-
 μιζηται.

* κα τοις ετε-
 ρον σωτηρια
 σιν εις τα των
 πολιοιων.

Prouocatio
 Pantæneta.

Lectio uariat.

* η λικον οβι
 ωλεονεκτη-
 μα κατ'απε-
 ωληχθαι τον
 βιον.

* παρ' ε pos-
 sit etiam expo-
 ni, cõtra quam
 iustum.

Seruulus Ni-
 cobuli.

Quibus Pan-
 tænetus Euer-
 gum calum-
 nijs oppresse-
 rit.

præter hæc etiam eandem esse eorum defensionem, quorum me nunc accusat, reperiatis: id quod argumentum euidentissimū est, illum tunc fuisse calumniā oppressum. Iste criminatus illum fuit, præter cætera omnia, eum ad puellas orbas, & matrem ipsius esse ingressum, & leges de orbis attulit in iudicium. Atq; ad prætorem, cui talium rerū curam leges mandāt, & apud quem fontes periclitantur, quid aut luendum aut soluendum sit, actionem autem persecuto cum nulla mulcta auxilium fertur: nondum uel hodie accessit, & neq; me, neq; Euergū ut iniurios detulit: sed in iudicio talia cum proposuisset, duobus talentis mulctauit. Erat nimirum præscienti crimen cuius accusaretur, ueritate & æquitate ostensa, legibus facile absolui. Sed in actione metallica, & in ijs rebus de quibus se accusatum iri nihil metuebat, difficile erat, calumniā euestigio propulsare. Iracundia autem iudicum ab isto deceptorum, qua de re suffragia illis ferenda erant, eius illum condemnauit. At qui eos decepit iudices, eum ne dubitaturum putatis uos decipere: aut causa fretum, ingressum esse, ac non eloquentia & suæ factionis testibus, impuro & execrando Procle, magno illo: & Stratocle, omnium hominum & disertissimo & improbiſſimo, & impudentia sua, qui nihil cunctetur aut erubescat, plorare ac lamentari? Atqui tantum abest, ut sis aliqua misericordia dignus, ut propter fraudes & facinora sis omnium hominum odiosissimus, qui minas centum & quinque cum deberes, easq; reddere non posses, eos qui te iuuerant, & in causa fuerant, ut fidem seruares ijs qui tecum ab initio contraxerant: præterquam quod in ipso contractu uiolas, etiā ignominia notare studes. Cæteros quidem debitores uidemus fortunis cedere: is uerò qui tecum cōtraxit, id passus est, & qui talentum mutuauit, duobus est mulctatus, calumnijs oppressus. Ego uerò qui quadraginta minas mutuauī, duobus talentis hoc iudicio periclitor: & ad quæ nunquam plus centum minis mutuari potuisti, quæ tribus talentis in uniuersum uendidisti, & bis mille drachmis: in ijs quatuor talentū, ut apparet, iniuria es affectus à quodam, eoq; si dijs placet, seruo meo. Quis uerò suis rebus ciuis seruo cederet? quis ue diceret, earum rerum, quarum ipse damnauit Euergum, etiam famulum meū rationē reddere oportere? Sed his omiſſis, iste ipse talibus criminibus eum liberauit omnibus. Neq; enim id nūc dicendum erat, neq; in prouocationem scribendum, in qua quæſtionem habere studebat, sed illi dictato iudicio me dominum persequi conueniebat. Nunc mihi iudicium dictauit, illum autē accusat: quæ legibus interdicta sunt. Quis enim unquam actione contra dominum instituta, seruum tanquam sui iuris hominem, reum egerit? Quod si quis eum interrogarit, quæ tibi causa est contra Nicobulum? oderunt, inquit, Athenienses, fceneratores. Nicobulus autem inuidiosus est, & celeriter ambulat, & magnum sonat, & baculum gerit: ea uerò, inquit, à me sunt omnia. hæc dicere non erubescit, neq; eos qui audiunt intelligere putat, calumniatoris esse istam cogitationem, non eius cui facta sit iniuria. Ego uerò iniurium qui mutuet puto esse neminem: & tamen quosdam merito uobis inuisos esse, qui artem ex ea re fecerunt, apud quos nec ueniæ, nec ulli rei locus est: qui animos in hoc unum intentos habent, ut plus accipiant quàm dederunt. Cum enim sæpe mutuum acceperim, non ipse solum isti mutuum dederim; nec ipse istos ignoro, aut amo. Non tamen, ita me dii amēt, de-

Præsidia Pantæneti.

Inſectatio Pantæneti.

Absurdum in ius uocare dominū, accusare seruum.

Pantænetus fretus odio Nicobuli.

Fcenerator.

Incessus. uox.
Naturæ sequi
tur semina
quisque sua.

Peroratio.

Transactio tol-
lit omnem ac-
tionem.

fraudo, aut calumnior. Qui uerò quæstum facit ut ego, nauigando & pericli-
tando, paruaque pecunia parta, eam mutuatur, cum ut alijs gratificetur, tum ne per
incuriam dilapidet argentum: cum cur tandem in illorum numero quisquam
reputarit: nisi illud fortè dicas, qui tibi mutuarit, eum publicum odium mere-
ri. Age recita mihi testimonia, qualis in eos sim, qui mecum cōtrahūt, opemque
meam implorant. TESTIMONIA. Talis ō Pantænete sum ego, ille cele-
riter ambulans, & talis tu qui pedetentim incedis: sed de meo tamen incessu,
loquendique consuetudine, omnem apud uos dicam ueritatem, Athenienses,
liberè. Equidem non me præterit, neque ignoro Athenienses, me in his rebus
non optimè esse natum, neque eas expedire mihi. Nam si ea mihi odiū pariunt,
quibus agendis nullum fructum capio, nōne infelix in ea quidem parte
sum? Sed quid agā? si illi mutuario, propterea ne multa etiam soluenda erit?
Nequaquam uerò. Malitiam enim in me & improbitatē esse, ne iste quidem
ipse ostendet: neque è tanto uestrū numero quisquam est, ullius facinoris mihi
conscijs. In alijs autem rebus unusquisque nostrū talis est, ut fortunæ & natu-
ræ uisum fuit. Ac repugnare ingenio, factu profectò haud facile est. alioqui
enim inter nos nihil interesset, alium uerò quem uideris censere et reprehende-
re, procliuè est. Sed quid tibi propter hæc rei mecum est Pantænete? nihil.
Multa & acerba es perpeffus: proinde sumpstisti pœnas. non de me quidem,
neque enim ulla tibi à me orta est iniuria. alioqui nunquam me omisisses: neque
cum Euergum accusare instituisses, me missum fecisses, neque petisses ut ego
uenditor esse dignarer, qui atrociam & magna in te commisisses. Deinde quo
ego pacto, cum nec adessem, & peregrè abessem, ulla iniuria te affeci? Quod
si quis ei largiatur, summis eum affectum iniurijs, & nunc de ijs uerissima
dicturum esse omnia. Illud tamen opinor omnes fateamini, usu uenisse iam
quibusdam, ut multas acciperet iniurias pecuniarijs damnis grauiiores. Nam
& fortuitæ cædes fiunt, & ea uiolantur quæ minimè conueniebat, & complu-
ra eius generis alia committuntur. Sed tamen horum omnium terminus &
satisfactio statuta est læsis hæc, ut re transacta & composita, quiescant: idque
ius tantum in omnibus ualet, ut si quis fortuitæ cædis reum peregerit, &
palàm ostenderit, aliquem non esse purum: deinceps tamen placatus ei fuerit,
missumque fecerit, eiusdem eiiciendi potestatem nō habeat. Nam si ipse sauciatus,
ante obitū uulneris autorem missum fecerit: nulli cæterorum cognatorū cæ-
dis agere permissum est, sed quos eiici & exulare, & si cōuincantur, occidi le-
ges iubent, eos semel dimissos, omnibus periculis uerbū hoc liberat. De uita
igitur, summisque rebus cum agitur, tantum ualet, rataque manet transactio: in
re pecuniaria minoribusque causis, non ualebit. Nequaquā. Neque enim,
si ego meū à uobis ius non consequar, id erit grauiissimū,
sed si res iusta, seruata ab omni æuo, hac no-
stra ætate abolebitur.

ARGVMENTVM